

מעשה בגרון/יומן כתיבה

למראה הצרור נקלע אנטון ואסילייביץ' למצב המשפטי הנפוץ של אי שפיות זמנית. בלי לחשוב מה הוא עושה הוא מתנפל על הפינה הזקנה וחוטף את הפוזמק. הקמצנות מפיחה בה כוחות של גבר. היא נתלית על השודר, חובטת בו ושורטת את פניו בציפורניה השחורות עד זוב דם. אנטושה, איסטניס ידוע, נתקף גועל בלתי נשלט... פתאום מזדמן הקופיץ לידו – הופ! הגולגולת מתבקעת לשניים...

יוליה מורוזובה (45) – דמות מתוך הרומן "החמדנים", שחקנית תיאטרון מתל אביב, מהגרת – מספרת לגיבור הספר, בדיבור מדווח, על צרות במוסקבה עיר הולדתה.

זה שבועיים כלוא בנה, אנטון ואסילייביץ' [הערת המחבר: טיפוס לא סימפטי, עברייני מלידה] בכלא בוטירקה באשמת ניסיון לרצח, כלומר לא רצח אלא הריגה, ואולי אף לא הריגה אלא הגנה עצמית. מתברר, שלאחר השוד בתחנת הדלק שוחרר על תנאי ומצא עבודה זמנית בתור אסיסטנט של חשמלאי, אלא שבתום שלושה ימים פוטר בגלל הפה הגדול שלו. הילד האומלל, שהגיע לפת לחם ממש, פנה בצר לו אל אביו. אהה, איזו טעות גורלית! ואסילי מורוזוב, דגנרט שרובץ מבוקר עד ערב בשוללית של אלכוהול כמו היפופוטם לא מגולח – ואיזה יפיוף הוא היה לפני עשרים ואחת שנה! – לא היה מוכן כמובן לנקוף אצבע, ולא רק זאת אלא שגירש את הבן בצעקות והטיח בקבוק ריק שהתנפץ, למרבה המזל, על משקוף הדלת. הנער העלוב שוטט ברחובות הקפואים שעות על גבי שעות עם תרמיל גב ושלושת אלפים רובל אחרונים בכיסו, פגוע, רעב...

הייתה שעת ערב. בהגיעו לשכונת – – – הוא נקלע לחנות מהעולם הישן: כוך אפל מזהם, דלפק עם מאזניים עתיקים, תפוחי אדמה, בצל, בננות. על כיסא גבוה מרופד בסמרטוטים יושבת ישישה קטנטונת, חסרת שיניים, עם חוטם מעוקל, כמו שצריך.

הבנות מגרות את תאבונן של אנטון, שמבקש לקנות שלוש. הישישונת קופצת בחוסר רצון מהכיסא, נוטלת קופיץ חלוד וחוצבת בנות מהאשכול. אנטושה מושיט לה שטר של אלף. היא רוטנת, נעלמת לרגע מתחת לדלפק וצצה עם פוזמק תפוח ממזומנים. למראה הצרור נקלע אנטון ואסילייביץ' למצב המשפטי הנפוץ של אי שפיות זמנית. בלי לחשוב מה הוא עושה הוא מתנפל על הפינה הזקנה וחוטף את הפוזמק. הקמצנות מפיחה בה כוחות של גבר. היא נתלית על השודד, חובטת בו ושורטת את פניו בציפורניה השחורות עד זוב דם. אנטושה, איסטניס ידוע, נתקף גועל בלתי נשלט... פתאום מזדמן הקופיץ לידו – הופ! הגולגולת מתבקעת לשניים... עוברים ושבים נזעקו, מישוהו טלפן למשטרה וכן הלאה. בקיצור, מסכמת יוליה מורוזובה, חברים נרתמו לעזרה. השיגו פסיכיאטר מומחה – תמורת ארבעת אלפים אירו יכתוב חוות דעת מוצקה; מבטיחים לה שכל העסק ייגמר באשפוז של שנתיים לכל היותר. הסגור דורש עשרים אלף – ייתכן שאפשר להתמקח.

אני פונה בצ'אט לחברתי אלינה ק', מתורגמנית מוסקבאית לשעבר וחובבת ספר מושבעת: יקירתי, תוכלי לעזור באיזה עניין ספרותי? אלינה: מתרגשת!

אני מתאר את הסצנה בקצרה. אלינה כותבת לי, שסבתות שכאלה לא מחזיקות בחנות אלא בקיוסקים, או בצריפים של בזאר, ושניתן למצוא שווקים כאלה ליד אי-אלו תחנות מטרו במוסקבה. אלינה מציעה למקם את הצריף בקרבת תחנת טושינו, אלא שהשם לא מלהיב אותי. כתחליף היא מציעה את תחנת באבושקינסקאיה. אני שבע רצון: הצליל נשמע לי הרבה יותר רוסי. גם אלינה מרוצה, משום שזו תחנת המטרו הישנה שלה ויש לה זיכרונות. אני מתקן את הטיוטה. התחנות הופכת לצריף.

אלינה: חייבת להגיד לך שמאשקה ממוסקבה כתבה לי עכשיו שכבר הרבה זמן לא ראתה צריפים כאלה.

אני: לא נורא, חירות המשורר.

אלינה: מה אנטושה אוכל? רק בנות?

אני: כן. הוא חולף על פני הצריף, מבחין בבנות ומתחשק לו. יש לו בכיס כמה שטרות גדולים, סכום שיכול להספיק לחמישה-שישה ימים. 4,000 רובל נשמע לך סביר? אני מבין שקילו בנות עולה בסביבות ארבעים רובל, זה חשוב שישלם לזקנה בשטר גדול כדי שתצטרך לשלוף את הארנק מהמחבוא בשביל עודף. אלינה: חכה, כותבת למוסקבה.

לנקה ומאשקה פוסקות שאפשר להתקיים בדוחק בחמש מאות רובל ליום. אני מוריד את הסכום לאלפיים חמש מאות, אבל מניין לו הכסף? אהה! למה לא להוסיף מחווה רגשנית מצד ואסילי מורוזוב השיכור, בכל זאת – האבא?

ולא רק זאת אלא שגירש את הבן בצעקות והטיח בו בקבוק ריק שהתנפץ, למרבה המזל, על משקוף הדלת. אחר כך התחרט, יצא אל חדר המדרגות והשליך אחריו אלפיים חמש מאות רובל.

טוב מאוד; מערבולת של רגשות סותרים בסגנון רוסי.
 לאחר כמה דקות – טלפון. אלינה מתקשרת להתריע, כי אין שמץ של סיכוי שהסבתא תמכור בננות, ועוד באמצע החורף. יותר הגיוני שהיא רוכלת במה שגדל בגינתה: תפוחי אדמה, ריבות, עגבניות מוחמצות. אני מודאג: זה לא מעורר מספיק תיאבון כדי למשוך בחור צעיר. אולי שתמכור גם תפוחים?
 אלינה: כן! בטוח! אוי ירמיצ'וק, בבקשה תכתוב שהיא מוכרת תפוחי אנטונובקה... איך שאני מתגעגעת לריח שלהם... אין רוסי שלא יגיד לך: בחורף – אנטונובקה. חכה רגע, שולחת תמונה.
 הלכו הבנות, באו התפוחים! בינתיים איבדה המכשפה הזקנה את החוטם המעוקל הצפוי כל כך וזכתה במקומו בזרוע מעוותת.

לא רחוק מתחנת התחתית של באבושקינסקאיה הוא נתקל בשריד מהעולם הישן: צריף עלוב, דלפק עם מאזניים עתיקים, תפוחי אדמה, עגבניות מוחמצות, תפוחי אנטונובקה. על כיסא גבוה מרופד בסמרטוטים יושבת ישישה קטנטנות, חסרת שיניים, זרועה האחת קצרה מרעותה ומדולדלת. התפוחים הירוקים מפיצים ניחוח טוב... אנטון מבקש מהזקנה שלושה. הישישונת קופצת בחוסר רצון מהכיסא, נוטלת קופיץ חלוד...

עצרו – אסון! למה לה קופיץ אם היא מוכרת תפוחים? לא טוב, לא טוב... צריך לכתוב מיד לאלינה.

אלינה: הוא לא יכול פשוט לגמור אותה עם סכין?
 אני: לא, הוא חייב לרצוח אותה כמו רסקולניקוב: עם גרזן בגולגולת. בשביל זה רציתי אשכול בנות – אני חייב שיהיה בסצנה גרזן.
 אלינה: בנות לא בא בחשבון.
 אני: מה עוד מוכרים בקיוסקים האלה?
 אלינה: כרוב כבוש בצנצנת. אוכל של חורף – אין רוסי שלא ילקק את השפתיים.
 אני: מה יעזור לי כרוב כבוש? אני צריך גרזן!
 אלינה: שהסבתא תשב ותחתוך את הכרוב במזנון. מכינים את זה עם סכין מיוחדת... חכה רגע, שולחת תמונה.

מקץ חמש דקות היא שולחת תצלום נוסף: מעין קרדום עם להב חרמשי.
 אני: נהדר! אפשר לתקוע את זה בראש של הזקנה בלי בעיה!
 אלינה: בטח שאפשר! לא יודעת אפילו איך קוראים לזה... לאימא שלי היה פעם כזה.... שנייה, שנייה... מבררת...

אחרי דקתיים: אימא אומרת – סייצ'קה.
 אני: לא מוצא לזה שם בעברית, נישאר עם קופיץ – מילה יפה. הכרוב נפל לנו ממש מהשמים. אני מכניס לתרמיל של אנטון וודקה. וודקה הרי הולכת אצלכם עם חמוצים.
 אלינה: קלאסי.
 אני חוזר לטקסט ומשכתב במרץ:

הנער העלוב שוטט ברחובות הקפואים עם תרמיל גב וחצי בקבוק וודקה שעות על גבי שעות, פגוע, רעב, הולך ושותה, הולך ושותה... לא רחוק מתחנת התחתית של באבושקיןסקאיה הוא נתקל פתאום בשריד מהעולם הישן: צריך עלוב, דלפק עם מאזניים עתיקים, תפוחי אדמה, עגבניות מוחמצות, ריבות. על כיסא גבוה יושבת ישישה קטנטונת, חסרת שיניים, זרועה האחת קצרה מרעותה ומדולדלת, וקוצצת כרוב בקופיץ חלוד. מאורתה של החנונית מטונפת אבל על הדלפק מנצנצות באור יקרות צנצנות עצומות ומעוררות תיאבון של כרוב כבוש. אנטוניצ'ק, שכבר שתה לא מעט, מבקש לרפד את הקיבה. הישישונת קופצת בחוסר רצון מהכיסא, מוחה את ידיה בסינרה, נוטלת כף וממלאה עבורו צנצנת קטנה. הוא מושיט לה שטר של אלף... היא רוטנת, נעלמת לרגע מתחת לדלפק וגו'.... בלי לחשוב הוא מתנפל על הכינה הזקנה [הערת המחבר: לא לוותר על הכינה – ראה דוסטויבסקי] וחוטף את הפוזמק. הקמצנות מפיחה בה כוחות של מתאגרף [הערת המחבר: עדיף מתאגרף על גבר – יותר תקיף]. בזרועה הבריאה היא נתלית על השודר, חובטת בו ושורטת את פניו... אנטושה, איסטניס ידוע, נתקף גועל בלתי נשלט... פתאום מזדמן הקופיץ לידו – הופ! הגולגולת מתבקעת כמו אבטיח...

יפה מאוד, בייחוד האסוציאציה לצבע האדום. מצד שני – יותר מדי ירקות ופרות בפסקה אחת. אני תוהה: אולי עדיף שהקרדום יינעץ בגולגולת אבל לא יהרוג אותה? במקום רצח, ניסיון לרצח. נראה לאן זה יוביל. מחק "הגולגולת התבקעה", כתוב במקום זה "מבט מופתע עלה על פניה של הישישה".

פתאום מזדמן הקופיץ לידו – הופ! מבט מופתע עולה על פניה של הישישה... במקום להתפגר, היא פורצת החוצה מהחנות, מתרוצצת מבועתת במעגלים, עם הקופיץ תקוע בגולגולתה, מזדקר מבין השערות הדלילות, ומשמיעה קרקורים מזוועים... מישהו טלפן למשטרה וגו'.

מוצלח מאוד בעיניי.

בקיצור, מסכמת יוליה מורוזובה, חברים נרתמו לעזרה ופנו לעורך־דין מספר אחת במוסקבה. השיגו גם פסיכיאטר מומחה – תמורת שלושת אלפים אירו יכתוב חוות דעת מוצקה – מבטיחים לה שכל העסק ייגמר באשפוז של שנתיים לכל היותר. הסגור דורש עשרים אלף...

עצור! אם הזקנה נשארה בחיים, הרי שחייבים לשלם גם לה משהו! אני מוסיף:

...ואילו את הזקנה, שהתאוששה בדרך פלא, ניתן להשתיק בחמשת אלפים אירו כפיצויים אזרחיים.

אני כותב לאליונה: יקירתי, שאלה – כשהרוסים מדברים על כסף גדול הם מדברים בדולרים או באירו?

תשובה: גם וגם.

לאחר שהיא הופכת בדבר מוסיפה אלינה: אירו יותר מרשים.

אני: הגיוני לדעתך שזקנה שתקעו לה סייצ'קה בראש תסכים לשתוק תמורת 5,000 אירו, שזה בערך 400 אלף רובל?

אלינה: זה המון כסף לסבתא כזאת.

אני: נוריד לה אם ככה לאלף חמש מאות.

אלינה: הרגו אותה... אלף חמש מאות לא מספיק.

אני: מזכיר לך שהיא נשארה בחיים. אז כמה נשלם לה? מה דעתך על שלוש וחצי אלף?

אלינה: שלוש וחצי אלף זה המון בשביל עני ולא הרבה בשביל עשיר.

אני: נכון, אבל צריך להתחשב גם ביוליה מורוזובה שמשלמת את כל ההוצאות.

אלינה: אין לי רגשות אליה.

אני: היא בכל זאת האימא שלו.

אלינה: אם ליוליה יש כסף – שתשלם. איזה מין משפחה זאת? מי שם בכלל יהודי?

אני: הסבא. טוב, אני נותן לזקנה ארבעת אלפים אירו ושתפסיק לסחוט אותנו.

אלינה: מסכימה.

האצבעות ממהרות אל המקלדת.

...הסנגור דורש עשרים אלף – ייתכן שאפשר להתמקח – ואילו את הזקנה, שהתאוששה

בדרך פלא, ניתן להשתיק בפיצויים אזורחיים בסך ארבעת אלפים אירו.

יוליה מורוזובה משתתקת סוף סוף ומליטה את פניה בכפות ידיה. "הכול באשמתי",

היא לוחשת, "דבר מזה לא היה קורה לו הייתי מתעקשת להשאיר את הילד לצדי בתל

אביב!"